

Eerste struikelstenen aan Huizerweg in Blaricum zijn eerbetoon aan Mozes Ferro en Roosje de Groot, die in 1943 zelfmoord pleegden uit angst voor deportatie: 'Ze moeten zich onnoemelijk eenzaam hebben gevoeld'

De 18-jarige Fenne Schwehm legt struikelsteentjes ter nagedachtenis aan haar betovergrootouders.

© Foto's Studio Kastermans/Danielle van Coevorden

De Gooi- en Eemlander / Agnes Zuiker

06/09/2020 om 07:00

Blaricum

'Omdat het leven ondragelijk was'. 'Omdat zij hem niet in de steek wilde laten'. Deze hartverscheurende zinnen staan gegraveerd in de eerste struikelstenen die Blaricum rijk is. Zaterdag werden deze Stolpersteine in het trottoir gelegd van de Huizerweg, ter nagedachtenis aan de Joodse Mozes Ferro en Roosje de Groot, die uit angst voor deportatie op 2 april 1943 zelfmoord pleegden. Pas op 5 september van dat jaar werden ze begraven.

Mozes Ferro (1879) en zijn levensgezellin Roosje de Groot (1885) waren de - ongetrouwde - betovergrootouders van de 18-jarige Fenne Schwehm uit Noordwijk. Tijdens een emotionele bijeenkomst legde deze achterachterkleindochter twee struikelstenen in de stoep voor het huis waar haar voorouders tot januari 1943, met hun zonen Harold en Fred, een gelukkig gezin vormden. Na hun gedwongen verhuizing naar de 'Jodenwijk' in Amsterdam nam het paar op 2 april van dat jaar het lot in eigen hand door samen hun polsen door te snijden.

Herinnering

„Het is een heel triest verhaal natuurlijk, maar door het leggen van de struikelstenen gaat de herinnering aan mijn betovergrootouders niet verloren. Deze steentjes houden de gedachte aan hen levend”, aldus de achterachterkleindochter, die de daad van Mozes en Roosje weliswaar gruwelijk, maar toch ook dapper noemt.

(Tekst gaat door onder de foto)

Achter zijn geïmproviseerde spreekgestoelte vertelt kleinzoon Dobby Ferro de beladen geschiedenis van zijn grootouders.

Keukentrap

Voorafgaand aan het leggen van de struikelstenen hield Fenne's oudoom, Dobby Nuñez Ferro, voor de woning aan de Huizerweg een toespraak voor aanwezige familieleden en

vrienden. Daarbij waren ook locoburgemeester Annemarie Kennis en D66-raadslid Joke Lanphen aanwezig. Staand achter een keukentrapje, dat provisorisch dienst deed als spreekgestoelte en met voorop de portretten van zijn beide grootouders, memoreerde Ferro de gruwelijkheden die uiteindelijk tot de tragische dood van zijn grootouders leidden.

Onmenselijk

„We zijn hier om stil te staan bij het leven en de dood van Mozes Ferro en Roosje de Groot. Het waren in leven mijn grootouders. Zij zijn in de Tweede Wereldoorlog omgekomen door toedoen van de onmenselijke handelwijze van de bezetters. Ik wil hierbij benadrukken hoe onmenselijk dictaturen zijn. En hoe onmenselijk racisme is. De legging van de struikelstenen vandaag, voor hen, hebben wij georganiseerd om ze te eren en te gedenken”, aldus Ferro.

Zinvol

Hij vroeg zich af of het zinvol is iemand te gedenken die je niet gekend hebt. Het antwoord daarop is ja, vervolgde hij. „Ze moeten zich onnoemelijk rot en angstig hebben gevoeld, eenzaam en boos. En ik dank mijn leven aan hen. Daarom vind ik het belangrijk hen te herdenken. Omdat ik vind dat ze min of meer weggestopt zijn. Onze vaders praatten niet over de oorlog, over de ellende. Onze vaders organiseerden geen struikelstenen voor ze.”

(Tekst gaat door onder de foto)

De portretten van Roosje en Mozes, vastgemaakt aan de keukentrap.

Inscriptie

De Stolpersteine (stolpern betekent struikelen - red.) zijn een idee van de Duitse kunstenaar Gunter Demnig, om vaak Joodse slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog te gedenken. Het zijn kleine keitjes, bedekt met een messing plaatje met de inscriptie 'Hier woonde ... gevolgd door de geboorteplaats en geboortedatum, met daaronder de plaats en datum waar diegene is omgebracht - bijna altijd een vernietigingskamp. De stenen worden voor de deur gelegd van het laatste huis waar het slachtoffer heeft gewoond. Onder meer Hilversum en Weesp heeft zulke Stolpersteine liggen.

Raadsel

Het plan voor struikelstenen voor de deur van de Huizerweg 20, waar zijn grootouders woonden, ontstond een jaar of zeven terug, vertelt Ferro. „Ik kende het verhaal over de zelfmoord van Mozes en Roosje. Hun lichamen zijn gevonden door mijn vader, Harold, die direct daarna moest onderduiken. Kennelijk zijn ze pas op 5 september op de Algemene Begraafplaats Woensberg in Blaricum begraven. Waar hun lijken in de tussentijd zijn gebleven en wie er voor hun begrafenis heeft betaald, is nog altijd een raadsel. Ik heb nu contact met de Stichting Oorlogsgraven die dit gaat uitzoeken.”

(Tekst gaat door onder de foto)

Roosje de Groot en Mozes Ferro in de tuin van hun Blaricumse woning.

© Foto Dobby Ferro

Geen reactie

In eerste instantie schreef de in Deventer woonachtige Ferro brieven aan de gemeente Blaricum om goedkeuring te krijgen voor het leggen van de struikelstenen, maar daar kreeg hij geen enkele reactie op. Drie jaar geleden probeerde hij het nog een keer, nu via zijn Blaricumse partijgenoot Lanphen. „Zij regelde meteen een afspraak met de burgemeester en die reageerde ontzettend aardig. We mochten de stenen voor de deur van de Huizerweg leggen, op voorwaarde dat de huidige eigenaar ermee akkoord was.”

(Tekst gaat door onder de foto)

Huizerweg 20 in Blaricum, het huis waar Mozes Ferro en Roosje de Groot zo gelukkig waren.

Gelukkig

Dat bleek geen enkel probleem. „Wat een schat van een mens! Ze heeft ons zelfs binnengelaten zodat we het huis van mijn grootouders konden bekijken”, zegt Ferro ontroerd. „Hoewel het wel verbouwd was, herkende ik toch de schuine kasten in de kamer nog van oude foto’s. In dat huis is mijn vader opgegroeid, dat was het huis waar Mozes en Roosje gelukkig waren. Daarom moesten de stenen hier voor de deur komen te liggen, in plaats van in de Lepelstraat in Amsterdam. Dat was weliswaar het laatste huis waar ze hadden gewoond, maar ze zijn daar gedwongen naar toe gegaan. Ze vonden het er verschrikkelijk.”

(Tekst gaat door onder de foto)

Stolpersteine ter nagedachtenis aan Mozes Ferro en Roosje de Groot, die op 2 april 1943 zelfmoord pleegden.

Persoonlijker

Niet tevreden met de tekst 'Gevlucht in de dood', die de Duitse kunstenaar standaard levert voor slachtoffers die zelfmoord hebben gepleegd, koos de familie Ferro voor het ontwerp van de Apeldoornse Stichting Gedenkstenen. Deze stichting heeft een eigen, rechthoekige versie van de Joodse gedenkstenen gemaakt, in zwarte natuursteen. „Wij vonden de tekst van Demnig niet passend voor onze situatie, maar hij wilde er niet van afwijken. Op de Apeldoornse steen mochten we wel onze eigen tekst zetten”, zegt Ferro. „Die is veel persoonlijker en geeft de realiteit beter weer.”

(Tekst gaat door onder de foto)

Het leggen van kieselsteentjes op een graf is een Joodse traditie.

Onvergankelijke liefde

De inmiddels 72-jarige kleinzoon van grootouders die hij nooit heeft gekend en die hem ook nooit hebben gekend, is tevreden dat de struikelstenen er nu liggen. „Het klinkt raar misschien, maar het brengt me duidelijkheid en rust. Die stenen geven een fysieke plek aan mijn gevoel.” Na afloop van de bijeenkomst werden er, volgens oud Joods gebruik, kieselsteentjes op de Stolpersteine gelegd. „Als erbetoon aan Mozes en Roosje en als teken van onvergankelijke liefde.”